Ч. 50. Pocztowa należyt ść opłacona ryczałtem. Львів, неділя 8. грудня 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації:
„Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот.
В Америці 2 дол. річно.
Зміна адреси 50 сотиків.
Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-26.

НАРАДИ НАРОДНЬОГО КОМІТЕТУ

Українського Національно-Демократичного Обєднання.

В тяжку хвилю, яку переживає наш український нарід на всіх своїх землях, зібрався Народній Комітет Укр. Нац. Дем. Обєднання на наради. На 200 запрошених чоловік 170 членів Нар. Комітету зїхалося з цілого краю на день 29. листопада до Львова. На нарадах були представники і з Поділля і з Покуття, і з Лемківщини і з Волині. Це доказує наглядно, що наш нарід здає собі справу зі свого тяжкого становища, цікавиться своєю збірною долею і старається лиху якось зарадити.

Зібрані з великою увагою вислухали промови голови партії д-ра Дмитра Левицького, в якій, як на малюнку, представлено наші тяжкі відносини і становище українського народу між самими українцями в Польщі і закордоном. Зокрема освітлив голова становище нашої партії внутрі і назовні.

З неменшим зацікавленням висхухано реферати: секретаря Обєднання д-ра Макарушки — про орґанізаційні справи й посла Целевича — про нашу самоуправу, які були вказівками, як радити собі в тих умовинах, які переживає наш нарід. 30 осіб з ріжних закутин краю промовляло в дискусії над рефератами, а кожний додатково освітлював наші життєві умовини і вкладав свою частину досвіду у діло направи лиха.

Промовляли на зібранні Народнього Комітету люде ріжних станів: інтеліґенти світського і духовного стану, селяне й робітники. Зі всіх промов пробивалось народнє горе, але не чути було безрадних нарікань. Наш нарід вже вийшов з того зачарованого колеса нарікань і тепер лиш стверджує сумні факти зі свого життя, виявляє сильну волю боротьби з горем і доказує ту волю працею. І сьогодня справді є в нашому народньому житті дуже багато доказів, що ми не стоїмо на місці, але постійно йдемо вперед. У нашого народу щораз більше набирає сили клич: не ридай а добувай! Це й стверджували всі промовці на зібранні Народнього Комітету.

З нарад Народнього Комітету кожний виходив покріплений на дусі. Кожний відчув, що тепер двигає нашу народню справу не якийсь гурток людей. Тепер весь нарід одною збірною волею бореться за поліпшення свого життя, а окремі люде при праці — це лиш представники народу, поставлені на ріжні місця, щоби творити волю народу. Кожний з радістю ствердив, що росте сила нашого Українського Національно-Демократичного Обєднання, а зріст цеї сили тим більше запевнює успіх в боротьбі нашого народу за свої права.

Не обійшлось на зібранні і без представника влади, хоч зібрання відбувалось на підставі § 2. закону про збори і його не повинно було бути на зібранні. Посли д-р Загайкевич і д-р Блажкевич ходили з доручення Нар. Комітету до староства, щоби устно запротестувати проти цього, але й це не помогло. З тої причини мало не дійшло до зірвання нарад. Але переважила холоднокровність зібраних і наради відбувались помимо присутности представника влади, якому довелось почути неодно гірке слово правди про відносини, які панують на нашій землі.

Наради Народнього Комітету якраз в теперішню хвилю мають для нашої народньої справи величезне значіння Тому, щоби як найбільше людей знало, про що саме радив Нар. Комітет, напишемо про це другим разом в нашій ґазеті.

Виборчі протести в суді.

Найвищий суд у Варшаві розглянув виборчі протести з округів 51-го (Львів повіт — Рава Руська) 52-го (Стрий — Дрогобич). Вироком Найвищого Суду відкинено всі протести, зголошені з 52-го виборчого округа, а щодо округа 51-го рішено переслухати додатково свідків у городському суді у Варшаві й окружному у Львові.

Чого хлібороби втікають з Рад. Союзу.

Більшовики весь час ведуть боротьбу з заможнішими селянами, як вони їх називають, кулаками або куркулями. Всіх кольоністів-хліборобів вони також рахують отими кулаками і намагаються замазати людям очі, що з Рад. Союзу втікають лиш кулаки, які не хочуть примиритися з більшовицькою політикою, яка є нібито в інтересі бідних. Німці постаралися вияснити цю справу і щож виявилося? Виявилось, що в одній ґрупі німців під Москвою, яка складалась зі 178 родин, було 69 середньозаможних, 92 родини бідняків т. зв. незаможників, 7 батраків і лише 10 родин тих т. зв. кулаків. По більшовицьких урядових списках з одної місцевости на Сибірі вимандрувало 34 родин середняків і 46 бідняків, а з іншої місцевости 13 родин середняків і 18 бідняків. Взагалі в багатьох ґрупах втікачів нема ніодного кулака. І зовсім слушно каже визначний німецький професор Авгаґен про хліборобські відносини в Рад. Союзі: „Само собою розуміється, що найбільше є обтяженний кулак, але також середняки й незаможники поставлені в більшости в неможливе становище“.

Те неможливе становище витворюють дві головні причини: 1) безоглядне нищення приватної земельної власности і запроваджування великих земельних комун; у тих комунах селяне малиб бути на становищі фабричних робітників; 2) насильне стягування зі села земних плодів по казьонній ціні, або в характері податку в натурі.

Про першу причину нічого говорити. Найбіднійший селянин не позбудеться своеї землі, щоби потім ходити на лан за гроші. А так воно виходить з тими комунами; до землі не маєш ніякого права, а за роботу в великому комуністичному господарстві тобі заплатять.

Варта зате приглянутись тій так званій „продразвьорстці“. Без неї більшовики не дісталиб зі села ні одного зерна збіжа. Селянин працюючи на той хліб, хоче за нього дістати все, що йому потрібне: чи то одіння і взуття, чи ріжні предмети господарської потреби. Того всего селянин не може дістати, бо більшовики замало його виробляють, а заграниця без грошей не дає, отже селянин і хліба не везе на продаж. А урядови хліб потрібний, бо це є головний продукт, який більшовики вивозять за кордон і за це набувають там потрібні закордонні товари, особливо ріжні промислові вироби. Звичайно, коли їм не везуть хліба добровільно, то вони стягають його примусово.

Щоби стягнути той хліб, більшовики накладають просто обовязок на дану громаду доставити до означеного терміну стільки то й стільки збіжа. У звязку з утечею з Рад. Союзу німецьких кольоністів німці подають деякі зразки, як то стягається з села збіже. Зразки беруть зі славгородського повіту на Сибірі, який до речі навістив великий недорід. Отже там то на одну німецьку кольонію, в якій є до 30 дворів, наложено обовязок доставити 2093 пудів (1 пуд. = 16 кільоґрамів), а згодом ще 1000 пудів збіжа; а та ціла кольонія всего зібрала лиш біля 1500 пудів. Один кольоніст з тієї кольонії зібрав зі своїх 15 десятин 80 пудів збіжа, а по розверстці мав доставити лиш за першим разом 126 пудів. Чотири кольонії тогож повіту з кругло 200 дворами зібрали в цьому році біля 25.000 пудів збіжа, а їм наказано доставити 34.000 пудів. Один кулак з тих кольоній, який має $22^1/_2$ десятин землі і 9 душ на утриманні, мусів доставити $657^1/_2$ пудів збіжа і заплатити 584 рублів державного і 50% з цього комунального податку, а він зібрав усего 218 пудів збіжа.

Один господар на Кримі мав $22^3/_4$ десятин землі. У нього двоє дітей: дворічне і піврічне. В минулому році він тримав через $5^1/_2$ місяця дівчину до помочі в господарстві. В цьому році він зібрав зі своеї землі 910 пудів збіжа. За служницю наложено на нього, як на кулака, податок у висоті 533·55 рублів, а збіже наказано йому доставити: в серпні 599 пудів, у вересні 400 і в жовтні 220 пудів. Крім цього 48 а потім ще 75 пудів він мусів зсипати в громаді на так званий засівний фонд. На цьому не кінець. Йому наказано засіяти 6 дес. землі пшеницею. Він не зміг засіяти 6 і засіяв пшеницею лише 2 десятини. За те ще чекала його кара з арт. 61 карного закону. Щоби не наражатися на більше нещастя, цей кулак продає худобу і все, що лише може, і купує з вільної руки збіже, яке мусить здати. Звичайно — платить за те збіже вчетверо а то й упятеро більше, як йому платять з казни (з уряду). А потім? Потім нічого більше не остається, як брати в руки жебрачий кий і втікати.

А цікаво, як хто не справиться зі своїми обовязками? Тоді господарство ліцитують. І ось, як тоді оцінюють ріжні предмети (береться зразок з одного господарства на Кримі): молотілку оцінено на 25 рублів, коні і корови по 3 рублі, кури по одній копійці, ліжко 1 руб., стільці по 5 коп., забудовання вартости 10 до 20.000 рублів оцінюють на 20, 31, 54 і 100 рублів (взято з чотирьох ріжних випадків). І до того всього такому ожебраченому господареви не дається ще й пашпорту на виїзд, бо, мовляв, усіх податків не заплатив.

І пише німецький професор у „Франкфуртській ґазеті“: „У тих тисячах німецьких втікачів перший раз бунтується селянська душа проти утиску того, що є її головною цінністю, а що по думці більшовицького експерíменту можна зневажати“.

Так — це бунтується селянська душа. І душа нашого українського селянина також бунтується, але він не має куди втікати. Він вбиває комуністичних висланців на село, він мандрує до тюрем, стає під стінку. До часу! Поки не збереться зі своїми силами і не зірве голови московсько-більшовицькій гидрі. **Гл.**

„Просвіта“ до українського громадянства.

Перед нами місяць грудень, місяць Свята великого культурно-національного Почину!

День 8. грудня, день **ідеї освітньої праці!**

Значіння свята перейшло вже межі освітньої орґанізації. Воно стало **всенароднім культурним святом,** щорічною пробою і іспитом, що закінчує один рік діяльности, а зачинає наступний. Сьогорічний іспит залежить тільки від вас самих.

А перед „Просвітою“ преважні завдання: викорінення неписьменства і малописьменства, розроблення бібліотечного питання, а далі питання цілої позашкільної освіти, самоосвітніх гуртків, започаткування позаочної самоосвіти.

Це все виконає „Просвіта“ щойно тоді, коли найде в громадянстві належну і певну поміч. Воно повинно і мусить в теперішних умовах національного життя своїми щедрими жертвами заступити жертвенність багатих меценатів рідної культури інших народів. Це все станеться, коли в вас найдеться направду спільна мова, спільна думка, спільна душа.

Тому „Просвіта“ в ясну днину свого народження закликає всіх до єдности і співпраці, до засвідчення збірної волі на культурному фронті!

В тому дні нехай всі, направду всі спішать з належними дарами для „Просвіти“. Так наказує збірний розум, того вимагає самозбереження себе, того вимагає національна честь. Від несення помочі, яка зрівналаби наші життєві недостачі та дозволила розвинути якнайширшу і найплíднійшу діяльність, не повинен, а навіть не сміє, ніхто відказатися.

Не минайте нікого і припильнуйте виконання обовязку супроти себе самих, супроти найбутнього української Нації.

Святкуйте величаво Свято „Просвіти“!

Хай живе день 8-го грудня, а з ним нехай кріпшає освітня праця!

Львів, дня 25. листопада 1929. р.

За Головний Виділ Т-ва „Просвіта“ у Львові:

М. ГАЛУЩИНСЬКИЙ, голова. В. МУДРИЙ, секретар.

Українська справа між українцями, в Польщі і за кордоном.

З промови Голови Укр. Нац. Дем. Обєднання на зібранні Народнього Комітету.

Наше становище за кордоном.

Заграничне становище українського народу за останній рік не змінилося. Світ переживає тепер тяжку господарську крізу і кожна держава занята головним чином своїми внутрішніми справами. Зокрема тяжку крізу переживає хліборобство, бо на збіжових ринках появилось більше хліба, як є запотребовання, і через це він страшно подешевів. Через той надмір збіжа потерпів і наш нарід і то найбільше, бо він є наскрізь хліборобським народом.

Не зважаючи на політичний застій в світі наша Репрезентація не занедбала заграничної пропаґанди і внесла до Лігі Націй відповідні меморіяли в справі шкільній, самоуправній і інвалідській та приготовляє меморіял в церковній справі. Звичайно, це не багато. На заграничну пропаґанду істнуючі держави викидають грубі міліони, бо це для них важна справа. Ще важніща вона для недержавного народу, але ми на жаль не можемо ще розвести заграничної пропаґанди так, як нам того потрібно.

Наше становище в Польщі.

Польська політика по відношенні до українців ділиться досі на два періоди: 1) до травня 1926 р. і 2) від травня 1926 р. до тепер, себто після варшавського травневого перевороту.

Політика 1-го періоду це була політика ендеції і Пяста. Вони йшли отверто на знищення українського народу. Ґрабський обчисляв, що за 25 літ всіх українців під Польщею спольонізується, а Вітос плугом казав відмежовувати границі польської держави, себто заселювати погранича (отже й наші землі) польськими кольоністами. Отже тоді ми мали до діла з явними і славними ворогами.

В політиці другого періоду через який рік-півтора ми навіть не знали, якої політики до українців буде триматися уряд. І досі ніхто нам це не каже, а лише факти говорять про наміри уряду. Його метою є затерти всі ріжниці, які характеризують непольські народи, що заселюють Польщу. Прм. поляки цього періоду кажуть, що вони не є проти „Просвіти“, але най вона буде спільна польсько-українська. Те саме кажуть вони й про наше господарське Т-во „Сільський Господар“, про нашу кооперацію, школу і т. д. Є це політика т. зв. реґіоналізму, який намагається розбити національні ґрупи на области, розбити на дрібні ґрупки один нарід, який мешкає в ріжних областях; отже мати діло з подоляками, верховинцями, волиняками, а не українським народом. Така політика заперечує наше національне я і не дає нам як народові свобідно розвиватися.

В Польщі щораз більше розвивається боротьба між т. зв. Безпартійним Бльоком спів праці з урядом і рештою польських ґруп так з правиці, як і лівиці. Та боротьба набрала форм невиданих в жадній державі. Борються ніби за конституцію, а властиво одним і другим ходить про владу. Є це дві зовсім ріжні річи. Коли ходить про боротьбу за владу, то нас це мало обходить. Але коли мова про конституцію, то для нас це не байдуже. Ми платимо державі податки, віддаємо їй найбільший податок, бо податок крови, і тому мусимо мати вплив на те, щоби мати можливі життєві умови в тій державі. І тому грубо помилився голова Безпарт. Бльоку пос. Славек і премієр Світальскі, які не запрошували на конференції, між іншим у справах конституції, ні українців, ні білорусів, бо мовляв це їх не обходить. Виходить, що ми малиби лиш погодитися на те, що врадять між собою поляки, дарма, що там ходить про нашу справу.

Властиво суть справи не лежить у самій конституції, а в тому, як її виконується. Досі польська конституція не виконувалась, а ми були на становищі громадян другої кляси. Основою польської конституції мусить бути те, що вона має бути не для польського народу, лише для народів, що мешкають в Польщі. Тепер же йде боротьба за те, щоби збільшити владу президента і затвердити той поганий для нас стан, який істнує. Через це ми малиб стратити трибуну і голос перед польським народом і цілим світом.

Що до сойму, то є чотири можливости того, що з ним може статися: 1) він на далі останеться таким, як є, а це помимо спорів може статися, бо знаємо це з практики минулого сойму; 2) його розвяжуть і розпишуть другі вибори і це булоби зовсім нормально, бо тепер ніхто не має в соймі більшости і про справу повинен рішити нарід; 3) сойм розвяжуть і виборів не розпишуть так, як це зробили на польському Шлеську; і 4) сойм розвяжуть, змінять без нього конституцію і виборчу ординацію тай щойно тоді по новій виб. ординації переведуть вибори.

Всі ці можливости однаково сильні і на кожну з них ми мусимо бути добре приготованими, щоби не понести найменших втрат.

Наше внутрішнє становище.

На підставі відомостей, які наспівають з місць, наша партія — Українське Національно-Демократичне Обєднання — значно зросла. Є це заслуга праці наших членів, а почасти невідрадний стан внутрі інших партій і зріст комуністичної діяльности. Маючи сильні напори з боків, ми скріплювались, а наше скріплення приєднувало нам щораз то більше людей, які ставали до активної політичної роботи.

27-го листопада зїхалися всі українські партії на спільні наради з білорусинами й литовцями до Варшави. Всі українські партії (Українське Національно-Демократичне Обєднання, Українська Соціялістично-Радикальна Партія, Українська Соціял.-Демократична Партія і Селянський Союз), засіли за спільний стіл і по нарадах угворили комітет для спільного порозуміння у важних справах. Уважаю це додатним явищем в нашому житті. Ми нераз простягали руки до співпраці, але вона повисала в повітрі. А останнє спільне засідання становить історичну хвилю, яка буде мати велике значіння для нас в майбутньому. В грізні хвилі ми спільними силами будемо відбивати атаки на наші національні права.

Говорять в нас про нову клерикальну партію, яка ніби то має скоро повстати. Для нас така партія не була би страшною, колиб навіть повстала. Вона в тій формі, як її пропаґує „Нова Зоря“ — в дусі чисто угодовому, не мала би опори в народі і мусіла би скоро щезнути. Але треба ствердити, що про таку нову партію тепер немає що говорити; трудно, щоби в теперішню хвилю хтось рішився її основувати.

Більше небезпечне т. зв. радянофільство, яке ще не є партією і радянофіли лише гуртуються при журналі „Нові Шляхи“. Вправді є в нас радянофільська Партія Праці, але вона не відиграла досі жадної ролі і на далі є без значіння. Зате ґрупа біля „Нових Шляхів“ є грізніша. І то не тим, що вона може мати силу в народі. Туди для неї дороги немає, але зате до неї схиляються люди на визначних становищах. Спочатку ми не виступали проти них, думали, що це ґрупуються люде лиш іншої думки, ріжного напряму до одної цілі. Але ця ґрупа нарешті виявила, що вона зовсім з нами розходиться й не визнає нашої національної вдрубности. Ми виступили проти неї, а наша націоналістична молодь відповіла на її політику демонстраціями.

Цей факт (демонстрації проти рад. уряду і радянофілів), на перший погляд незначний, зробив велике враження за границею. Заграничні кореспонденти дуже живо цікавились виступом нашої молоді й допитувались, чи це є польська штучка, як їм представляли це комуністи. Звичайно — дістали відповідь, що це є крик української душі проти тих страшних відносин, які панують для українців на Радянській Україні, де арештують українців не за злочини, а за їх українську національну ідею.

Радянофільська „Рада“ пише, що Рад. Союз дуже сильний і тому арештує контрреволюціонерів, що в нас захиталалась національна ідея і може там (в Рад. Союзі) вже пора покінчити з українством. **Але ми докажемо, що нам українцям однаково дорогі інтереси тут і не байдужі там.** (Ці слова Голови зірвали бурю оплесків).

Опираємось на власні сили.

Ми опираємось на власні сили. В тяжкій хвилі ми мусимо ті сили скріпити. Ми мусимо вимагати від народу праці і гроша. Мусимо викресати те, що лиш викресати можна. Ми розуміємо, що тепер тяжко і ще буде тяжче, бо це залежить навіть не від Польщі. Але ми мусимо добути, що лиш можна. Зокрема мусимо підтримати нашу пресу, яка є нашим мозком і нашими очима, щоби вона могла добре сповняти свій трудний обовязок.

Ми мусимо покінчити з безпартійністю в народі, а всі мусимо обєднатися в орґанізації для спільної боротьби за наші права. У тій спільній і орґанізованій боротьбі запорука нашого успіху.

ШИРІТЬ „СВОБОДУ“!

До співпраці!

Українсько-білоруська-литовська конференція у Польщі.

В середу, 27. листопада ц. р. відбулася в Варшаві у соймовій домівці Українського Клюбу спільні наради представників українців, білорусинів і литовців. Від українців взяли участь у нарадах: Українське Національно-Демократичне Обєднання, Українська Соціялістично-Радикальна Партія, Українська Соціял-Демократична Партія і Селянський Союз. Білорусинів репрезентували в нарадах: Білоруські Християнські Демократи, Білоруський Селянський Союз і Білоруське Православне Обєднання. Литовців заступав на нарадах Литовський Національний Комітет у Вильні.

Від Українського Національно-Демократичного Обєднання брали участь в нарадах: ціла президія Української Парляментарної Репрезентації з пос. д-ром Дмитром Левицьким на чолі, віцемаршалок пос. д-р В. Загайкевич і віцемар. сен. М. Галущинський. Соціялістів радикалів репрезентували сен. д-р І. Макух і посли д-р Ладика, Роґуцький та Власовський. Від Селянського Союзу брали участь: пос. Павло Васильчук, інж. Ковальчук, д-р Олесюк і Рочняк. Укр. Соціял-Демократів репрезентували: д-р Лев Ганкевич і д-р В. Старосольський. В нарадах брав участь і безпартійний український посол Зубрицький. Від українців брали в зїзді участь 24 діячі.

Предметом нарад було сучасне положення українського, білоруського і литовського населення в межах Польщі. Ціллю нарад було зближення між цими народами на парляментарній і позапарляментарній арені та винайдення спільної програми праці і узгіднення тактики в боротьбі за права всіх цих народів.

Політичний реферат виголосив голова Української Парляментарної Репрезентації і Українського Нац.-Демократичного Обєднання пос. др. **Дмитро Левицький.** На початку зїзду зазначив у своїй промові сен. д-р Макух факт, що в нарадах беруть участь виключно демократичні незалежні партії, що стоять на ґрунті національних постулятів і кермуються у своїй праці гаслом віри у власні сили.

Після всесторонного обговорення положення згаданих народів у межах польської держави, конференція ствердила:

1) В теперішному моменті, а між іншим у звязку з задуманою зміною польської конституції йде намагання крайно обмежити права тих народів.

2) Конференція постановила: Почати тіснішу співпрацю в безуспішній боротьбі за права своїх народів.

3. Покликати до життя постійний Комітет Порозуміння.

За свою церкву.

Спір між православними й урядовими унiятами за церкву в Жабчу луцького повіту на Волині закінчився так, що польська влада признала церкву православним. Тільки церковні будинки остались в руках „ржондових“ уніятів.

Дня 24. листопада ц. р. відбулося посвячення церкви в Жабчу при участи кільканадцятьох священиків і кількох тисяч народу. Відспівано пасхальну Службу Божу при звуках „Христос Воскрес“. На посвячення церкви жабчанці запросили посла д-ра Ст. Біляка з Українського Клюбу, який з доручення Української Парляментарної Репрезентації був у Жабчу тоді, коли боротьба за церкву дійшла була до найбільшого напруження і православні були замкнені в церкві. Промову пос. Біляка присутні приняли з великим одушевленням і через нього дякували Українському Нац.-Дем. Обєднанню та Українській Парляментарній Репрезентації за оборону прав української православної церкви на Волині. З окрема передали свою подяку Обєднанню священики, які щораз більше попирають національну справу.

—o—

Закриття „Просвіти“ на Волині.

Дня 23. листопада ц. р. повітове старосто у Володимирі на Волині закрило місцеве товариство „Просвіту“ та всі її філії в повіті.

Ще в серпни ц. р. староста Дрояновський перевів особисто ревізію „Просвіти“ у Володимирі і забрав усі книги та документи. Держать їх досі, а одночасно заборонив товариству влаштовувати театральні вистави та кооперативні курси. Скликані на 21. листопада надзвичайні загальні збори заборонив. Два дні опісля виділ товариства дістав від староства письмо, яким діяльність „Просвіти“ у Володимирі в повіті зовсім припинено. Домівку товариства у Володимирі запечатано, а на селах позамикано шафи.

—o—

Боротьба за громадські буджети.

Як члени громади можуть вести боротьбу за громадські буджети?

Як звісно, громадський буджет укладає в Галичині начальник громади, на Волині, Холмщині і Поліссю громадська управа, себто війт, його заступник і один присяжний (лавник). Громадський буджет перед предложенням його до розгляду і ухвалення громадською радою, має бути виложений до перегляду в Галичині найменше через два тижні, на північно-західних землях через 7 днів. Про виложення буджету слід повідомити мешканців громади в спосіб принятий в даній місцевости. Отже нпр. через оповістку, виложену на видному місці в громадськім уряді, або нпр. через проголошення мешканцям зібраним під церквою в святочні дні. В Галичині всі члени громади, а на Волині всі ті мешканці громади, що платять самоуправні податки і данини, мають право в часі виложення буджету переглядати буджет, робити собі записки і вносити заміти проти виложеного буджету. Зі сказаного слідує, що так § 70. галицького громадського закону з 1866 р., як § 53. розпорядку міністра внутрішних справ з дня 28. червня 1926 р. надають членам громади право забирати голос в справі громадських буджетів, робити свої завваги, заміти і протести. Ті заміти і протести можуть вносити або члени громади окремо кожний на свою руку, або збірно, значиться, що під тими протестами підписується більша скількість членів громади. Такі заміти і протести має громадська рада розглянути при ухвалюванню буджету, а опісля мають вони бути разом з ухваленим буджетом переслані надзірній владі до затвердження. В цей спосіб всі члени громади мають признане законами право заявити на письмі, які є хиби того буджету, який уложив начальник громади, та яких змін вони домагаються. Закон не постановляє, в якому часі мають члени громади вносити свої заміти і тому, щоби не спізнитися, повинні мешканці громади вносити протести в часі виложення буджету.

Всі члени громади повинні зацікавитися громадськими буджетами, припильнувати час виложення їх і по перегляненню їх вносити заміти і протести, щоби громадська рада при ухвалюванню буджету, а надзірна влада при затвердженню його, знала, яка є воля загалу населення громади. Чим більше буде підписів на протестах і замітах, тим більша сила тих замітів, бо і громадська рада і надзірна влада, коли побачать волю всіх мешканців громади, то мусить з нею числитися. Навіть в тих громадах, де є добра громадська рада, треба, щоби мешканці громади вносили свої завваги і протести, бо лекше громадській раді вести боротьбу за громадські буджети з надзірною владою тоді, коли вона має представлену на письмі волю всіх мешканців громади.

Щоби кождий грамотний міг внести заміти, зглядно протести проти виложеного до перегляду громадського буджету, подаємо зразок такого протесту:

До Громадської Ради
в Шибалині.

Підписані члени громади вносять проти виложеного громадського буджету на рік 1930/31 слідуючий

ПРОТЕСТ:

У шестому відділі буджетових видатків пропонується признання підмоги в висоті 100 зол. на Towarzystwo Szkoły Ludowej, знову в семому відділі видатків пропонується підмогу в висоті 50 зол. на фізичне виховання. Ми, підписані мешкані громади, протестуємо проти признання тих підмог, а це тому, що ніхто з мешканців громади не користає з інституцій, на які признана підмога. Відносні потреби членів громади української народности заспокоюють українські товариства і тому ми домагаємося признання в громадському буджеті слідуючих підмог українським товариствам. (Тут виписати товариства і висоту підмог згідно з вказівками поданими в попередній статті).

Шибалин, дня 29. листопада 1929 р.
(Підписи членів громади).

Пос. Волод. Целевич.

Вічовий і орґанізаційний рух.

ТУРЧАНЩИНА. На день 21. листопада зголосив посол Великанович в старостві в Турці районове віче. В останній хвилі староство заборонило віче під голим небом і тому пос. Великанович відбув в будинку читальні довірочну нараду. Після промови пос. Великановича промовляли інші громадяни, вказуючи на велику нужду гірського населення.

Та хоч селяни терплять нужду, вони не попадають в розпуку. Свідчить про це гарний будинок читальні в Беньковій, який є на докінченню, й живий рух в напрямі основування читалень „Просвіти“.

ВОЙНИЛІВ. Дня 17. листопада відбувся у Войнилові річний окружний зїзд Українського Національно-Демократичного Обєднання. На зїзді були заступлені села: Сівка, Мошківці, Дуброва, Довга войнилівська, Негівці, Гуменів, Бабин, Кудлатівка, Перевозець, Слобідка, Долпотів і Войнилів. Головував на зїзді п. Микола Дурбак. Потребу політичної орґанізації і її значіння пояснив о. декан Зарицький. З черги промовляв п. Юрій Ґаджаровський, після чого принято резолюції, в яких висказано признання і подяку нашій Парляментарній Репрезентації. До нового Окружного Комітету вибрано: головою Юрія Ґаджаровського і членами Комітету о. дек. Зарицького, п. Поповичеву, п. Драпайла, о. Михайла Кравчука, п. Тому Стуса, о. Юрика, інж. Осипа Мельниковича і п. Миколу Дурбака. Переведення виборів комітетів громадських зїзд доручив одноголосно новому Окружному Комітетови.

БУРШТИН. Дня 22. листопада відбулася в Бурштині довірочна нарада громадських радних із 25 сіл судового повіту Бурштин в числі 242. На тему самоврядування і завдань громадських рад промовляли посли Целевич і Кузик. В дискусії над порушеними питаннями промовляло кільканацять громадських радних. По 5-годинній нараді зібрані однодушно подякували пос. за уладження наради, одобрили праці послів Українського Національно-Демократичного Обєднання та висказали побажання, щоби провід праці скликав подібну краєву нараду громадських радних у Львові.

——o——

Листопадові поминки.

Скільщина. Село Корчин рустикальний святкувало врочисто день 1. листопада. Парох о С. Зубрицький відправив поминальне богослуження і панахиду, на яких співав мужеський хор під управою п. І. Говрана. Дня 3. листопада в домівці читальні Просвіти відбувся концерт, що випав величаво. Відспівано 12 стрілецьких пісень на мужеський і мішаний хор і виголошено три деклямації. Національним гимном закінчено свято. З добровільних жертв зібрано 16 зл., які вислано для українських інвалідів.

Самбірщина. Святочно поминали історичний день 1. листопада громадяни Дорожева горішнього. В полудне зібралися масово в церкві, де о. кан. Підляшецький відправив панахиду за тих, що полягли за волю народу. Опісля удалися до читальняного дому, де о. Підляшецький пояснив про значіння листопадових подій. На його внесення зібрані вшанували поляглих героїв мінутовою мовчанкою. Студент Луцький подав палкими словами історію листопадових подій, а зібрані відспівали національний гимн.

——o——

Комуністи мстяться.

У відповідь на демонстрації української молоді перед рядянським консулятом у Львові товпа комуністів вдерлася 27. листопада вечером до редакції „Нового Часу“ і знищила цілу домівку, наробивши шкоди на 5.000 зл. Поліція арештувала українця Маріяна Зазулю і двох жидів: Тобіяша Вінера і Хаїма Шпіца, що брали участь в нападі. Інші комуністи повтікали.

Того самого вечера комуністи напали на редакцію „Громадського Голосу“, але скоро їх звідтам вигнали. Пробували напасти також на редакції інших українських національних ґазет, однак без успіху, бо редакції були зачинені. Щоби вишумітися, понищили українські вивіски на домівці „Маслосоюза“.

Нападами кермували жиди. Так низько упало почування сорому у людей, що вийшли з українського народу!

——o——

За що судять українців у Румунії.

В Старожинці на Буковині відбувся 28. жовтня ц. р. карний процес проти трьох українців за державну зраду. Головний прокураторський свідок вказав на те, що оскаржені брали участь в діяльности читальні на Вивозі і мали там говорити про заснування каси, про те, щоби говорити по українськи, про земельну реформу, що вона переведена несправедливо, та шоби не казати жандармам „добрийдень“. Як це належить до державної зради, то що до неї не належить?

——o——

Боротьба з тяжкою недугою.

Митрополит Шептицький жертвував кілька тисяч долярів на боротьбу з туберкульозою (сухотами) серед найбіднійшого населення нашого краю. За цю суму поручив жертводавець д-рови Барвінському перевести протитуберкулічне щіплення дітий в Прилбичах і Синевідську вижнім. Це щіплення переведено 24. листопада при участи д-ра Барвінського та інших лікарів зі Львова. Защіплено 2.200 осіб.

Перед тим д-р Барвінський виголосив реферат про значіння щіплення і заохотив їх приносити своїх дітей.

——o——

Кріваві суди.

В Москві закінчилася судова розправа проти 42 членів монархістичної орґанізації, що укривалася під маскою релігійної секти. 16 осіб розстріляно, а інших засуджено на кількалітню вязницю.

Заграничні ґазети доносять про суд над радянськими урядовцями, яких прикликано із заграниці. Урядовця торговельної місії в Берліні Калмикова розстріляно, а багатьох інших вислано на Соловецькі острови.

——o——

По широкому світі.

ЗА ДЕРЖАВНУ САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ. В сенаті Зєдинених Держав північної Америки ґрупа сенаторів поставила внесення, щоби Зєдинені Держави визнали самостійність України. Внескодавці покликались на те, що український нарід зберіг свою національно-державну традицію, культуру, мову і расу. У внесенню пригадано визнання самостійности України в роках 1917 і 1918 ріжними европейськими державами, а навіть більшовицьким урядом. Однак це визнання не було перешкодою для більшовиків напасти на Україну та прилучити її до Московщини. Внескодавці домагаються, щоб сенат ухвалив визнати державну самостійність України й уповажнив президента Зєдинених Держав іменувати дипльоматичного представника при уряді Української Народньої Республики. Це внесення буде незабаром розглядати комісія закордонних справ сенату.

В НІМЕЧЧИНІ велика радість, бо 30. листопада французькі війська покинули другу полосу надренської землі, яку заняли після світової війни. По всіх церквах звільненої країни дзвонили дзвони а на горах горіли вогні. Є це наслідок політики померлого недавно міністра Штреземана. Його наслідник Курціюс сказав недавно в німецькому парляменті, що буде продовжати цю політику, аж доки Німеччина не відбере всіх своїх земель. Не вдоволені нею тільки німецькі націоналісти, що сильно аґітують проти пакту Кельоґа, котрим упорядковано справу відшкодування, яке Німеччина має заплатити своїм побідникам. Дня 22. грудня ц. р. відбудеся в цілій Німеччині на домагання націоналістичної плебісцит (всенароднє голосування), чи німецький нарід має платити що року величезні суми, на які згодився уряд.

НА РАДЯНСЬКО-КИТАЙСЬКОМУ ФРОНТІ настав знову спокій. Великий наступ радянських військ під командою Бліхера припинено на домагання інших великих держав. Коли радянські відділи посунулись на 200 клм. в глибину Манджурії і здобули важну китайську по-

зицію Халяр, китайський уряд почав алярмувати цілий світ протестами і просьбами на допомогу. Звернувся до Союзу Народів і держав, що підписали мировий пакт Кельоґа, заявляючи готовість піддатися мировому судови. Перша вмішалася в справу Японія і на її бажання Бліхер припинив свій похід на Харбін. Забрали голос також Англія та Америка, що бережуть також своїх інтересів у Китаю. Тимчасом китайський уряд, бачучи, що не дасть собі ради з більшовиками в Манджурії, заявив готовість привернути в ній давний порядок. Значить, манджурська залізниця малаб знову перейти під спільну, радянсько-більшовицьку управу.

КАНДИДАТ ДО ЦАРСЬКОГО ПРЕСТОЛА. Бувший російський великий князь Кирило Володимирович, що живе у Франції, не стратив надії стати царем давних російських земель. Він видав до Росіян, що живуть за границею на еміґрації, відозву, в якій мріє дальше про відбудову монархічної росії, але обіцяє задержати радянський лад, який завели більшовики. Марна надія!

——о——

Ріжні вісти.

В ЄРУСАЛИМІ арабські націоналісти виконали замах на анґлійського прокуратора, що на їх думку за остро судив арабів за жидівські погроми.

У ГАФІ засуджено на кару смерти 9 арабів, що підчас погромів у Єрусалимі повбивали цілу жидівську родину. Двох арабів засуджено на 15 літ вязниці.

В АТЕНАХ стверджено кількадесять випадків чуми, принесеної мабуть кораблями зі світа. Заряджено масове нищення щурів, що можуть поширити пошесть.

ТУРЕЦЬКИЙ УРЯД зніс дотеперішній святочний день в пятницю і приказав святкувати в неділю, щоби влекшити торговельні зносини з Европою.

——о——

НОВИНКИ.

Засідання сойму. Маршалок Дашинський визначив засідання сойму на 5. грудня ц. р. в 12. год. вполудне. При отворенню сойму виголосить довшу промову. На дневному порядку соймового засідання є: читання буджетового прелімінаря, предложення в справі додаткових кредитів до цьогорічного буджету і зміна соймового реґуляміну. Опозиційні партії мають поставити внесення на заяву недовіря для уряду Світальського.

— **Смерть жидівського провідника.** У Львові помер д-р Леон Райх, один з провідників східно-галицьких сіоністів. Будучи послом польського сойму, був речником жидівсько-польської угоди і держався політичної тактики, що не все годилась з інтересами інших національних меншостей в Польщі.

— **Гуляють брезкарно.** В ночі з 31 жовтня на 1. листопада невідомі люди вкрали з подвіря грек. кат. папоха о. Чолія у Вишнівчику повіт Підгайці 8 метрів високий хрест. Хрест цей перерізали і вивезли 4 км. за село. Тої ночі робила нічну службу в селі польська молодь зі „Стшелєця“. Постійні громадські вартівники були придержані цілу ніч на постерунку. В туже саму ніч вибили також два вікна в церкві.

— **Сьогорічна зима** зробила милу несподіванку всім тим, що повірили ворожбитам, які проповідували ранну і гостру зиму. Маємо вже грудень, а в цілій Европі тріває тепла осінь. Є пророки, що ворожать нам дуже лагідну зиму, яка загоститься трохи з кінцем січня або в лютім. Коби тільки не помилилися.

— **Скільки є в Польщі лікарів?** Обчисляють їх на 7.398. Найбільше їх у Львові, бо тут один лікар припадає на 280 мешканців. У Варшаві є один лікар на 550 мешканців, а в Кракові на 370.

— **Померли.** ЙОСИФ ТАНЧАКОВСЬКИЙ, б. управитель школи ім. Шашкевича у Львові, помер в 73 р. життя. — о. ІВАН ГУРГАЛЬ, парох Фирлєївки, помер у 80-ім році життя.

— **Графиня комуністкою.** Варшавська поліція перевела масові ревізії й арештування серед комуністів. Сконфісковано багато відозв і грошей в заграничній валюті. Показалось, що секретаркою комуністичної партії у Варшаві була ґрафиня Ядвіґа з Янішевських Ольшевська, з Грубешівщини.

— **Злодії при роботі.** В Старих Богородчанах закралися злодії до господаря В. Катринця. Сполошені втікли, а коло Катринець хотів їх догнати, один із них вистрілив двічи з револьвера і положив Катринця трупом. — До канцелярії фільварку в Баківцях пов. Бібрка вломилися злодії й вкрали із залізної каси коло 9 тисяч зл. та ріжні документи. — Почтовий уряд у Варяжі пов. Сокаль обікрали злодії, забравши пів тисячки зл.

— **Смерть від гранати.** Парубок Володимир Пасічник із Жижина пов. Броди найшов у лісі ґранату, що лежала ще з часів війни. Приніс її до дому і почав розбирати. В хаті настав вибух, що убив парубка на місци а маму тяжко ранив.

— **Дивогляд.** У варшавському захисті для дітей породила одна робітниця дитину, що має голову птаха. Замісць носа мала зосім правильно розвинений дзюб, а цілу голову поросли пірям. Дитина жила ледви кілька годин. Поміщено її в спірітусі шпитального музею.

— **Непрошені гості.** До читальні в Болшівцях пов. Рогатин приїхало кількох москофілів з Галича і розпочали з місцевими українцями бійку, з якої вийшли тяжче або лекше потурбовані.

— **Крівава екзекуція податків.** В Рашкові коло Познаня прийшло до бійки межи селянами і комісією, що стягала залеглі податки. Не помогла поліція, яка хоронила екзекуторів. Врешті поліція вжила зброї. Тяжко ранений селянин Качор бореться зі смертю.

— **Як тепер будують.** В місті Лодзі завалилася новозбудована 4-поверхова камениця, яку маґістратська комісія признала, що надається до мешкання. На щастя ніхто ще в ній не мешкав.

— **Огні.** В Нестаничах пов. Радехів згоріли будинки 8 господарів. Всі були обезпеченні. — В Тернополи згорів млин Тайтельбавма наслідком не осторожністи робітника, що працював при свічці. Шкода виносить 7 тисяч долярів.

Усім Читачам „Свободи“ до відома! Після звинення торговельних аґенд Акційною Спілкою „Полотно“ у Львові, та в наслідок ліквідації тоїж Спілки, яка досі скуповувала серед українського селянства повісмо, клочча, пряжу та міняла їх на селянську мануфактуру й всілякі матерії, **відкрито у Львові нову українську ткальню і склад мануфактури під фірмою „Господар“.**

Управителем цеїж фірми є довголітний співробітник бувшої Акційної Спілки „Полотно“ — гр. Іван Завадка.

Звертається увагу всіх заінтересованих громадян, щоб збуваючи свій продукт, піддержували усіми засобами нове підприємство і **тільки до фірми „Господар“ пересилали назбиране клочча, повісмо, пряжу і т. п. в обмін за всілякі инші готові товари.**

Солідня і фахова управа нової фірми „Господар“ ручить за найкориснішу і найбільш совісну обслугу для всіх своїх доставців.

Піддержуйте рідню торговлю і промисл не вірте облесним словам ріжних чужих, ворожих нам відозв і обіцянок.

— **З нинішним числом „Свободи“** дістають Читачі почтові складинки, призначені на дар для „Просвіти“. Кождий свідомий українець повинен своєю пожертвою допомогти „Просвіті“ у великому освітньому завданню.

——о——

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Веде посол В. Целевич.

ЗАМІТКА: У цьому відділі будемо давати відповіди на запити кожного передплатника „Свободи“. Листовну відповідь одержить лише той передплатник, що пришле почтовий значок за 25 сотиків.

Коли може бути переведена примусова комасація?

Окружний Земельний Уряд заряджує комасацію в якійсь громаді на внесення осіб, котрі мають в тій громаді разом щонайменше 25 га. землі. Коли в якійсь громаді є менше чим 200 га. землі, то таке внесення можуть поставити власники щонайменше $1/_{10}$ частини всего земельного обшару. Внесення з домаганням примусової комасації може поставити перед Земельним Урядом також власник фільварку, який має щонайменше 25 га. землі роздробленої і поміщеної між селянськими ґрунтами. Якщо такі внесення вплинули до Земельного Уряду, він заряджує примусову комасацію в даній громаді навіть проти волі більшости власників ґрунтів. В деяких випадках може Земельний Уряд зарядити комасацію навіть без жадного внесення зі сторони інтересованого.

Коли громада обовязана направити помешкання управителеви школи?

На основі шкільних законів обовязана громада дати управителеви школи помешкання, а з того обовязку випливає для громади обовязок направити те помешкання, якщо воно ушкоджене. Направа на кошт громади має наступити лише в такому випадку, коли ушкодження є випливом нормального уживання помешкання. Якщо ушкодження наступило з вини або недбальства учителя, то кошти направи повинен понести учитель сам. Коли учитель хоче зробити в помешканні якісь зміни, котрі непотрібні, це йому вільно, але кошти цього поносить сам.

——о——

Ціни у Львові.

Збіже. Пшениця двірська 40·75, селянська 38, жито 26 ячмінь 21·75, овес 21·50, сіно 9—12, околоти 10 12.

Худоба. Міська центральна торговиця платить за 1 кґ. живої ваги: Воли I ґат. 1·55—1·65, II ґат. 1·40—1·50 корови I ґат. 1·50—1·60, II ґат. 1·40—1·50, III 0·90—1·00 ялівки I ґат. 1·50—1·65, II ґат. 1·25—1·35, телята 1·70—1·90

Набіл. Маслосоюз продає: Масло десерове 6·80, 6·00 кухонне 5·00, сир звичайний 1·60, бриндзя 6·00, сметана 2·40, молоко 0·45, яйце 0·22, мід 3·40.

ГРОШІ. Доляр амер. 8·90, канад. 8·82, чеська корона 0·26, австр. шілінг ·25, лей 0·05, франц. франк 0·34 фунт штерл. 43·50, червонець 17·50.

ДОПИСИ.

ЛИПИЦЯ ДОЛІШНЯ ПОВ. РОГАТИН. Посвячення читальняного дому. Дня 17. листопада ц. р. посвячено в Липиці горішній ново-вибудований читальняний дім. На це свято зібралися просвітяни й з доокоичних сіл. По Службі Божій в церкві рушив величний похід до читальні. Дім посвячували о. Смик з Жовчева й о. Брилинський з Курян. Підчас Служби Божої і посвячення співав місцевий хор під управою селянина Андрусина. Проповідь виголосив о. Смик, вказуючи на значіння освіти для нашого народу. Після привіту п. Мурина від філії „Просвіта“ в Рогатині, виголосив промову пос. Ст. Кузик. Вечером відбувся в салі читальні концерт. Слід зазначити, що місцеве селянство власними силами побудувало новий будинок для читальні й висипало величаву могилу для борців за волю.

ІСАЇ ПОВ. ТУРКА. На правильному шляху. При місцевій кооперативі утворився аматорський гурток, що відограв 21. листопада штуку „Чарівний камінець“. Вистава випала зовсім бездоганно. Після вистави відспівано вязанку народніх пісень. Часть доходу в квоті 40 зл. призначено на будову церкви. Відрадне явище, що молодіж, котра дотепер віддавалася гулятиці, горнеться тепер до просвіти і приготовляє нову штуку, а саме „Мужиків аристократів“. Тільки витревати під просвітним прапором і не зражуватись ніякими перешкодами!

——о——

Нові книжки і видання.

Як люди до кращого життя доходили. Нариси з загальної історії людської культури — написав Микола Залізняк. Накладом просвітнього фонду „Учітеся брати мої“. Львів 1929. Сторін 300. — Дуже цікава книжка, що дає підставові відомости з історії людської культури. Для тих, що приступають поважно до самоосвіти, може бути першою вступною книжкою з области суспільних наук. Численні ілюстрації надають їй ще більшої навчаючої вартости. Книжка повинна бути в кождій читальняній бібліотеці.

Життя і Знання, ілюстрований популярно науковий місячник, ч. 3. за грудень. Видає Товариство „Просвіта“ у Львові (Ринок ч. 10).

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10